

Mogen we aan het eind van deze middag waarin cultuurhistorie en werken en leven in het waddengebied centraal stonden, stellen dat onze omgang met landschap los moet komen van eenduidige doelstellingen en sectorale domeinvorming en worden teruggebracht naar de wereld van kennis, kunst en levensvreugd, deze woorden zijn niet van mij maar van de bekende sociaal-democraat Jacques P. Thijsse, die er meer dan zeventig jaar geleden mee aangaf waar het voor hem om ging bij natuur- en landschapsbescherming: natuur, milieu en landschap moeten niet de bron zijn van een dwingende en beperkende receptuur, ze moeten deel uitmaken van de rijkdom van ons culturele repertoire. Voor hem en zijn geestverwanten waren natuurbescherming en stedenbouw en architectuur en onderwijs en kunsten en wetenschappen onderdelen van die ene samenhangende cultuuropdracht. We kunnen vanwege de cultuurhistorie niet alles bewaren en stilzetten. Wel moeten we de culturele identiteit benutten als richtinggevend voor de inrichting van de ruimte. Dat kan soms beperkingen inhouden. Maar die vormen geen verlies, maar winst, ook vanuit het oogpunt van ontwikkeling en behoud. Dat betekent dus dat we niet sectoraal moeten denken, zoals dat soms gebeurt bij de uitvoering van de Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000. Werken vanuit de cultuurhistorische identiteit betekent een verrijking van het land. De Ecologische Hoofdstructuur moet worden vervangen door een Landschappelijke en

Cultuurhistorische Hoofdstructuur, waarbij kwaliteit van wonen, werken en recreatie als verrijking van het landschap moet dienen. Dat betekent dat het landschap niet op slot moet, er moet geen museumlandschap komen. Om de eigen kwaliteiten te handhaven is een identiteitsstrategie nodig. De vraag daarbij is niet of we willen samen werken of niet, maar we moeten samenwerken voor de toekomst van het waddenlandschap. Haal de potenties eruit en ontwikkel die, deels door reconstructie, deels door conservering en deels door een nieuwe ontwikkeling die kwaliteit toevoegt aan het cultuurlandschap. Pas dan heb je dynamiek, want het waddengebied is altijd gekenmerkt door dynamiek, denk maar aan landschappen als de waddeneilanden, Wieringen, Oostergo, het Hoge Land en het Oldambt. Samenwerking met alle instanties die zich het landschap en de bebouwde omgeving ter harte gaan, is nodig om het landschap dynamisch te houden. Denkkraft, expertise, wetenschappelijke kennis en creativiteit moeten worden gemobiliseerd en ontwikkeld worden waarbij het waddengebied als welvarende periferie zelfs een glansrijke gidsrol kan spelen en inspiratiefunctie kan vervullen voor ander buitengebieden in Noordwest-Europa.